

Бурім Д. В.,
к.і.н., с.н.с., Інститут української археографії та джерелознавства
імені М. С. Грушевського НАН України,
м. Київ, Україна

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО ТОВАРИСТВА ПРИ УКРАЇНСЬКОМУ НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ В БЕРЛІНІ У 1928-1932 рр.

Німеччина була однією з країн, де в міжвоєнний період сконцентрувались як українські політичні, так і потужні інтелектуальні сили – українська інтелігенція, вчені, діячі культури та студіююча молодь. У 1920-ті – 1930-ті роки українські студенти навчались в багатьох вищих учбових закладах Німеччини: Університет Фрідріха Вільгельма в Берліні, Вища технічна школа в Берліні, Вища торговельна школа в Берліні, Вища сільськогосподарська школа в Берліні, Вища ветеринарна школа в Берліні, Вища технічна школа в Данцигу, Університет Альберта в Кенігсберзі, Університет міста Геттінгена, Університет міста Кіля, Університет міста Лейпцига, Університет міста Тюбінгена та ін.

Майже в усіх вищих навчальних закладах, де студіювали українці, були засновані та активно діяли українські студентські осередки: Союз українських студентів «Основа» в Данцигу, Товариство українських студентів «Чорноморе» в Данцигу, Гурток студентів українців при Університеті в Берліні, Спілка студентів-українців в Німеччині в Берліні, Товариство «Основа» в Берліні, Об'єднання агрономів, лісовиків та ветеринарів в Німеччині в Берліні, Комітет студентів українців з Зеленого Клину в Берліні, Товариство студентів українців при Університеті Альберта в Кенігсбергу тощо. У середині 1920-х рр. українські студентські товариства, що діяли на території Німеччини, були об'єднані в Союз Українських Студентських Організацій в Німеччині (згодом Союз Українських Студентських Організацій в Німеччині та Вільному Місті Данцигу), який в свою чергу входив до складу Центрального союзу українського студентства в Празі.

У 1928 році при Українському науковому інституті в Берліні було утворено Українське академічне товариство, яке діяло до 1932 року. Члени Товариства проводили науково-дослідну, організаційну та науково-інформаційну діяльність.

Документи, які висвітлюють діяльність Українського академічного товариства при Українському науковому інституті в Берліні, зберігаються в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України в місті Києві: Фонд 4158 Український науковий інститут в Берліні, опис 4 Українське академічне товариство при Українському науковому інституті в Берліні. 1928-1932 рр., справи 1-9.

У Додатках до публікації подано Статут Українського академічного товариства при Українському науковому інституті в Берліні, а також Журнал реєстрації лекцій, прочитаних на зборах Товариства.

Ключові слова: Українська еміграція в Німеччині, українські студентські об'єднання, Українське академічне товариство при Українському науковому інституті в Берліні, Центральний державний архів вищих органів влади та управління України в місті Києві.

Бурім Д. В.,
Інститут украинской археографии и источниковедения имени М. С. Грушевского НАН Украины,
г. Киев, Украина

НАУЧНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УКРАИНСКОГО АКАДЕМИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА ПРИ УКРАИНСКОМ НАУЧНОМ ИНСТИТУТЕ В БЕРЛИНЕ в 1928-1932 гг.

Германия была одной из стран, где в междувоенный период сконцентрировались как украинские политические, так и значительные интеллектуальные силы – украинская интеллигенция, ученые, деятели культуры и студенчество. В 1920-е – 1930-е годы украинские студенты обучались во многих высших учебных заведениях Германии: Университет Фридриха Вильгельма в Берлине, Высшая техническая школа в Берлине, Высшая торговая школа в Берлине, Высшая сельскохозяйственная школа в Берлине, Высшая ветеринарная школа в Берлине, Высшая техническая школа в Данциге, Университет Альберта в Кенигсберге, Университет города

Геттингена, Университет города Киля, Университет города Лейпцига, Университет города Тюбингена и др.

Во многих университетах, где обучались украинцы, были основаны и активно действовали украинские студенческие общества: Союз украинских студентов «Основа» в Данциге, Общество украинских студентов «Черное море» в Данциге, Общество студентов украинцев при Университете в Берлине, Союз студентов-украинцев в Германии в Берлине, Общество «Основа» в Берлине, Объединение агрономов, лесников и ветеринаров в Германии в Берлине, Комитет студентов Зеленого Клина в Берлине, Общество студентов украинцев при Университете Альберта в Кенигсберге и др. В середине 1920-х годов украинские студенческие общества на территории Германии были объединены в Союз украинских студенческих организаций в Германии (со временем, Союз украинских студенческих организаций в Германии и Свободном городе Данциге), который в свою очередь входил в состав Центрального союза украинского студенчества в Праге.

В 1928 году при Украинском научном институте в Берлине было создано Украинское академическое общество, которое действовало до 1932 года. Члены Общества проводили научно-исследовательскую, организационную и научно-информационную деятельность.

Документы, которые освещают деятельность Украинского академического общества при Украинском научном институте в Берлине, хранятся в Центральном государственном архиве высших органов власти и управления Украины в городе Киеве: фонд 4158 Украинский научный институт в Берлине, опись 4 Украинское академическое общество при Украинском научном институте в Берлине. 1928-1932 гг., дела 1-9.

В приложении к публикации подано Устав Украинского академического общества при Украинском научном институте в Берлине, а также Журнал регистрации лекций, прочитанных на сборах Общества.

Ключевые слова: украинская эмиграция в Германии, украинские студенческие общества, Украинское академическое общество при Украинском научном институте в Берлине, Центральный государственный архив высших органов власти и управления Украины в городе Киеве.

Burim Dmytro,

*M. S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Study
the National Academy of Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine*

SCIENTIFIC ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN ACADEMIC SOCIETY AT THE UKRAINIAN SCIENCE INSTITUTE IN BERLIN IN 1928-1932

The inter-war Germany was the one of the countries where Ukrainian political and powerful intellectual forces – Ukrainian intelligence, scientists, artists and the studying youth concentrated. In 1920–1930 years Ukrainian students were studying in many higher educational institutions in Germany: Frederick William University in Berlin, Technische Hochschule in Berlin, Higher Trade School in Berlin, Higher Agricultural School in Berlin, Higher Veterinary School in Berlin, Technische Hochschule in Danzig, Alberta University in Königsberg, University of Goettingen, University of Kiel, University of Leipzig, University of Tübingen etc.

In almost the all universities where Ukrainians studied, they established and actively worked in Ukrainian student centers: The Ukrainian Students Union “Osnova» (“Basis») in Danzig, The Ukrainian students Society “Chornomore» (Black Sea) in Danzig, The Society of Ukrainian students at the University of Berlin, The Association of Ukrainian Students in Germany in Berlin, The Society “Osnova» (“Basis») in Berlin, The Association of agronomists, foresters and veterinarians in Germany in Berlin, The Committee of Ukrainian students from Green Wedge in Berlin, The Society of Ukrainian students at the Alberta University in Königsberg etc. In the mid-1920-s Ukrainian Student Societies functioning in Germany united in the Union of Ukrainian Student Organizations in Germany (later the Ukrainian Student Organizations Union in Germany and the Free City of Danzig), which in turn was part of the Central Union of Ukrainian Students in Prague.

In 1928, the Ukrainian academic society was established at the Ukrainian Scientific Institute in Berlin, which functioned until 1932. Members of the Society conducted research, engaged in organizational, scientific and information activities.

Documents that highlight the activities of the Ukrainian Academic Society at the Ukrainian Scientific Institute in Berlin are kept in the Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine in Kyiv: Fund 4158 the Ukrainian Scientific Institute in Berlin, Description 4 The Ukrainian Academic Society at the Ukrainian Scientific Institute in Berlin. 1928-1932, Affairs 1-9.

In the Appendices to the publication is attached the Statute of the Ukrainian Academic Society at the Ukrainian Scientific Institute in Berlin and Journal of registration of lectures delivered at the meetings of the Society.

Keywords: *Ukrainian emigration in Germany, Ukrainian Student Association, The Ukrainian Academic Society at the Ukrainian Scientific Institute in Berlin, Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine in Kyiv.*

У 1920-ті – 1930-ті роки українські студенти навчались в багатьох вищих учбових закладах Німеччини: Університет Фрідріха Вільгельма в Берліні, Вища технічна школа в Берліні, Вища торговельна школа в Берліні, Вища сільськогосподарська школа в Берліні, Вища ветеринарна школа в Берліні, Вища технічна школа в Данцигу, Університет Альберта в Кенігсберзі, Університет міста Геттінгена, Університет міста Кіля, Університет міста Лейпцига, Університет міста Тюбінгена та інші вищі навчальні заклади [1; 5-6; 8; 10-12; 15; 18; 20-22; 26-28; 30-33; 35-43]. Майже в усіх вищих навчальних закладах, де студіювали українці, були засновані та активно діяли українські студентські осередки: Союз українських студентів «Основа» в Данцигу, Товариство українських студентів «Чорноморе» в Данцигу, Гурток студентів українців при Університеті в Берліні, Спілка студентів-українців в Німеччині в Берліні, Товариство «Основа» в Берліні, Об'єднання агрономів, лісовиків та ветеринарів в Німеччині в Берліні, Комітет студентів українців з Зеленого Клину в Берліні, Товариство студентів українців при Університеті Альберта в Кенігсбергу тощо [1; 5-6; 8; 10-12; 15; 18; 20-22; 26-28; 30-33; 35-43].

У середині 1920-х років українські студентські товариства, що діяли на території Німеччини, були об'єднані в Союз Українських Студентських Організацій в Німеччині (згодом Союз Українських Студентських Організацій в Німеччині та Вільному Місті Данцигу), який в свою чергу входив до складу Центрального союзу українського студентства в Празі (ЦЕСУС).

У 1928 році при Українському науковому інституті в Берліні було утворено «Українське академічне товариство», яке об'єднувало як стипендіатів Українського наукового інституту, так і його співробітників [4; 7; 9; 13-14; 17; 19; 21-22; 24-25; 31-34; 38-43]. Члени Товариства

проводили науково-дослідну, організаційну та науково-інформаційну діяльність. На посаді Голови Українського академічного товариства працювали Домет Оляничин, Михайло Антонович та Михайло Демкович-Добрянський. Членами Українського академічного товариства при Українському науковому інституті в Берліні були: отець доктор Петро Вергун; інженер доктор Сергій Володимирів; др. Микола Гнатишак; доктор Василь Кучабський; доктор Ігор Лоський; доктор Домет Оляничин; інженер Павло Галян; інженер Данило Скоропадський; інженер Ераст Яковенко; Марина Антонович; Михайло Антонович; Микола Дельвіг; Михайло Демкович-Добрянський; Павло Дмитренко; Нестор Іванина; Ростислав Каплинський; Василь Кужім; Борис Кучерявенко; Віктор Лебідь-Юрчик; Микола Піонтковський; Володимир Стахів; Климентій Чайка; А. Машків; доктор Борис Крупницький; Іван Драбатий; професор, доктор Іван Мірчук; професор, доктор Володимир Залозецький та ін. [34; оп. 4, спр. 7, арк. 3].

У Статуті Українського академічного товариства при Українському науковому Інституті в Берліні були визначені такі цілі Товариства: *«Академічне Товариство» є з партійно-політичного боку аполітичне, себто гуртує членів різних політичних переконань. Воно має ціль: 1) допомагати своїм членам в справі їхніх наукових студій та заохочувати їх, щоби ці студії були як найбільше інтенсивні; 2) впливати на своїх членів, щоби вони точно і сумлінно виконували свої обов'язки супроти Інституту; 3) влаштовувати наукові реферати і наукові вправи з метою підготовки членів до завдань державного будівництва України; 4) скріплювати дружню співпрацю поміж студентами і абсолювентами високих шкіл з одного боку, а Інститутом з другого і старатися згуртувати біля Інституту найбільш працьовитий, духовно найцінніший елемент*

з посеред абсолювентів і студентів; 5) заступати перед Інститутом станом і інтереси своїх членів» [34; оп. 4, спр. 1, арк. 1].

Члени Українського академічного товариства при Українському науковому інституті в Берліні виступали з науковими доповідями та рефератами. На засіданнях Товариства виступали також і запрошені відомі українські вчені та громадські діячі. Протягом існування Товариства були влаштовані такі наукові виклади та урочисті заходи: доктор Д. Оляничин, «Українське повстання 1648 року – епохальна подія в історії Східної Європи», 17 листопада 1928 року; інженер О. Бать, «Польський травневий переворот в історичній перспективі», 5 грудня 1928 року; доктор Д. Оляничин, «Поняття імперіалізму», 7 лютого 1929 року; М. Мілько, «Фінансові взаємовідносини між УСРР та РСФСР», 18 лютого 1929 року; професор Д. Антонович, «Що таке український стиль», 24 лютого 1929 року; доктор М. Гнатишак, «Театр в Берліні», 28 лютого 1929 року; З. Пеленський, «Підстави зовнішньої політики й Українська державність», 4 березня 1929 року; Академія з нагоди роковин Тараса Шевченка, 15 березня 1929 року; доктор З. Кузеля, «Гаївка», 8 квітня 1929 року; доктор К. Чехович, «Католицька філософія», 15 квітня 1929 року; професор В. Щербаківський, «Значення дрібних явищ в житті народу», 19 квітня 1929 року; П. Ісаїв, «Ідеологія Українського Пласту», 22 квітня 1929 року; доктор М. Гнатишак, «Війна в літературі», 13 травня 1929 року; Святочна Академія з нагоди роковин Івана Франка, 25 травня 1929 року; Р. Лісовський, «Життя і творчість українського графіка Ю. І. Нарбута», 5 червня 1929 року; доктор Н. Ніжанківський, «Як маємо плекати музичну культуру», 20 червня 1929 року; доктор Стасів «Світло і теорія квантів», 2 липня 1929 року; Жалібні Сходини з нагоди смерті Є. Х. Чикаленка, 15 липня 1929 року; інженер О. Бать, «Завдання української політики на Південному Сході», 28 липня 1929 року; приват доцент Р. Слюсаренко, «Українська територія за античної доби», 11 серпня 1929 року; професор В. Щербаківський, «Міжнародний конгрес в Лунді», 17 серпня 1929 року; доктор І. Лоський «До історії української політичної думки на Правобережжі»,

22 листопада 1929 року; професор К. Лоський, «Становище жінки в античному Римі», 30 листопада 1929 року; інженер М. Мілько, «Спроба аналізу плану Юнга з точки погляду вірителів і довжників», 20 грудня 1929 року; доктор З. Кузеля, «Коляди і колядки», 9 січня 1930 року; доктор І. Лоський, «Спомини про битву під Крутами», 22 січня 1930 року; доктор К. Чехович, «Ян Бодуен де Куртене», 30 січня 1930 року; М. Антонович, «Культ Мітри», 6 лютого 1930 року; інженер В. Чужак, «Новочасні парово-електричні машини», 13 лютого 1930 року; Академія з нагоди роковин Тараса Шевченка, 23 березня 1930 року; доктор Д. Оляничин, «Українство в освітленні ідеології демократично-соціалістичної та гетьманської», 24 травня 1930 року; М. Гоцій, «Довкола гіпотези про арабське (мусульманське) походження Аскольда і Діра», 3 червня 1930 року; інженер П. Галян, «Землеупорядження та проблеми його на Україні», 17 червня 1930 року; сенатор, доктор А. Марголін, «Державний устрій Сполучених Штатів», 8 серпня 1930 року; В. Стахів, «Розвій української національної думки», 30 грудня 1930 року; М. Демкович-Добрянський, «Поняття нації», 9 грудня 1930 року; Академія з нагоди 30-літнього ювілею громадської і наукової діяльності доктора Зенона Кузеля, 15 січня 1931 року; М. Антонович, «З нагоди статті доктора Мирона Кордуби в Літературно-Науковому Віснику», 3 лютого 1931 року; Шевченківська Академія, 1 травня 1931 року; А. Машков, «Суть модерного малярства», 21 травня 1931 року; інженер М. Петрівський, «З побуту в Радянському Союзі», 2 червня 1931 року; доктор Б. Крупницький, «Нова теорія феодалізму», 9 червня 1931 року; доктор О. Кандиба, «Українська мальована кераміка неолітичної доби», 15 червня 1931 року; М. Гоцій, «Українські невільники в Полудневій Європі», 20 липня 1931 року та ін. [34; оп. 4, спр. 8, арк. 1-58]

Документи, які висвітлюють діяльність Українського академічного товариства при Українському науковому інституті в Берліні, зберігаються в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України в місті Києві: Фонд 4158 Український науковий інститут в Берліні, опис 4 Українське академічне товариство

при Українському науковому інституті в Берліні. 1928-1932 рр.:

Справа 1 Статут Товариства;

Справа 2 Протоколи засідань Управи Товариства. 3 травня 1930 р. – 25 листопада 1931 р.;

Справа 3 Повідомлення про вирізки з газет про Загальні збори Товариства та виклади лекцій. 5 грудня 1928 р. – 16 червня 1931 р.;

Справа 4 Вітальні листи до новорічного свята від різних установ та осіб. 4 січня 1931 р. – 4 січня 1932 р.;

Справа 5 Заяви різних осіб про прийняття до членів Товариства. 29 жовтня 1931 р. – 24 листопада 1931 р.;

Справа 6 Книга прибутків та видатків Товариства. 28 лютого 1928 р. – 20 листопада 1931 р.;

Справа 7 Розписки членів Товариства про одержання грошей в касі Товариства. Список членів Товариства. 15 жовтня 1930 р. – 28 липня 1931 р.;

Справа 8 Журнал реєстрації лекцій з зазначенням теми і автора лекцій. 17 листопада 1928 р. 25 листопада 1931 р.;

Справа 9 Журнал реєстрації вхідних та вихідних документів. 3 травня 1930 р. – 20 листопада 1931 р. [2–3; 6; 9; 16; 23; 34].

У додатках до публікації подано Статут Українського академічного товариства при Українському науковому інституті в Берліні, а також Журнал реєстрації лекцій, прочитаних на зборах Товариства. Документи подано мовою оригіналу. Тогочасний правопис збережено.

ДОКУМЕНТИ:

1.

Статут Українського Академічного Товариства при Українським Науковим Інституті в Берліні

§ 1. Назва і осідок

Товариство називається «Українське Академічне Товариство при Українським Науковим Інституті в Берліні», в скороченню: «Академічне Товариство в Берліні».

Місце осідку Товариства є Берлін.

Товариство має печатку з повною своєю назвою.

§ 2. Ціль

«Академічне Товариство» є з партійно-політичного боку аполітичне, себто гуртує членів різних політичних переконань. Воно має ціль:

1) допомагати своїм членам в справі їхніх наукових студій та заохочувати їх, щоби ці студії були як найбільше інтенсивні;

2) впливати на своїх членів, щоби вони точно і сумлінно виконували свої обов'язки супроти Інституту;

3) влаштовувати наукові реферати і наукові вправи з метою підготовки членів до завдань державного будівництва України;

4) скріплювати дружню співпрацю поміж студентами і абсолювентами високих шкіл з одного боку, а Інститутом з другого і старатися згуртувати біля Інституту найбільш працюючий, духовно найцінніший елемент з посеред абсолювентів і студентів;

5) заступати перед Інститутом станом інтереси своїх членів.

§ 3. Члени

А. Членом «Академічного Товариства» може бути кожен Українець, чи то студіюючий на одній з високих шкіл Німеччини, чи то продовжуючий свої наукові заняття для Інституту, поскільки він:

1) хоче науково працювати над собою так, щоби відповідно до своєї наукової професії стати як найціннішою одиницею в ділі державного будівництва України;

2) хоче беззакидно виконувати обов'язки, намічені цим статутом.

Б. Членом «Академічного Товариства» стає той:

1) хто внесе прохання про прийняття його в члени, рекомендоване двома членами «Академічного Товариства»;

2) хто в тому проханні заявить, що статут Товариства йому відомий;

3) кого «Академічне Товариство» прийме більшістю голосів.

В. Члени «Академічного Товариства» мають обов'язок:

1) беззакидно виконувати намічені цим статутом завдання;

2) беззастережно виконувати загальні постанови цього статуту, сходи і Управи Товариства, як довго ті постанови є правосильні;

3) відвідувати сходи «Академічного Товариства», як також наукові засідання Інституту і брати в них найживішу участь;

4) в справах забезпечення їхніх студій відноситися до Інституту лише за посередництвом Управи Товариства, хіба що Управа рішить у кожному конкретному випадку з окрема інакше;

5) совісно інформувати студійну комісію про стан своїх студій;

6) на продовж 1 ½ року від прийняття в члени Товариства опанувати німецьку мову досконало в слові і письмі, на продовж слідуєчого 1 ½ року навчитися французької, а на продовж дальшого 1-го року англійської мови достаточо щоби без ніяких труднощів могли розуміти твори писані в тих мовах, і на продовж ще дальших 2-ох років опанувати обидві останні мови досконало в слові і письмі;

7) оправдати перед Управою Товариства кожную свою несприутність на сходинах цього Товариства або на наукових засіданнях Інституту;

8) вносити членські вкладки у висоті, встановленій сходинами.

Г. Члени «Академічного Товариства» мають право:

1) внесень і рішаю чогу голосу у всіх справах цього Товариства;

2) активного і пасивного вибору до всіх органів Товариства;

3) відклику до сходи цього Товариства проти кожного рішення його Управи;

4) виступу зі складу Товариства, подавши Управі про це письменно заяву;

Г. Відносно кожного члена, що не дотримує своїх організаційних, чи то академічних обов'язків, Управа Товариства має право віднести до сходи, щоби вони піддали його під Товариський Суд.

§ 4. Органи

А. Сходина

Найвищим органом Товариства є Сходина. Сходина бувають звичайні і надзвичайні. Звичайні Сходина відбуваються не менш двох разів на місяць. Надзвичайні Сходина скликаються в разі потреби – на вимогу Управи, Контрольної Комісії або на основі письменної заяви не менш одної третини членів, мешкаючи в Берліні. Сходина рахуються правомочні, оскільки на них є присутні не менш $\frac{3}{4}$ членів, перебуваючи у Берліні.

Б. Управа

З початком кожного семестру Сходина Товариства обирають Управу в складі трьох чоловік – голови, його заступника (він же скарбник) і секретаря. Управа має провадити діяльність Товариства і заступати його на зовні. Голова обирається трьома четвертями голосів, приймаючи участь в голосуванні; для вибору решти членів Управи потрібна звичайна більшість.

В. Контрольна Комісія

З початком кожного семестру Сходина Товариства обирають трьома четвертями голосів, приймаючи участь у голосуванні Контрольну Комісію в складі двох членів. Контрольна Комісія має обов'язок наглядати за діяльністю Управи, переводити не менш двох разів на семестр контролю діловодства і касових книг. За результати контролю Комісія доводить до відома Сходи Товариства.

Г. Студійна Комісія

Для переведення евіденції студій своїх членів, Товариство в кінці кожного семестру обирає Студійну Комісію в складі двох осіб. Результати праці Комісії Товариство доводить до відома Дирекції Українського Наукового Інституту.

Г. Товариський Суд

При Товаристві в разі потреби збирається Товариський Суд:

Окрім випадків, передбачених в інших постановах цього статуту, Товариський Суд збирається:

1) для розсуджування особистих і організаційних спорів поміж членами Товариства, як що тих спорів не можна полагодити інакше, а одна з сторін цього спору домагається скликання Товариського Суду.

2) по постанові Сходин Товариства на внесення, яке має право ставити кожен член Товариства, для розсудження, чи дана діяльність або дані вчинки даного члена є згідні з принципами честі, або вони не противляться цьому статуту й не шкодять успішному розвитку і виконанню завдань Товариства.

Товариський Суд складається з трьох членів Товариства, а саме: з одного судді, визначеного обвинуваченим, одного судді, визначеного тим, хто обвинувачує – себто Сходинами Товариства в тому випадку, коли ті сходи постановають поставити даних членів під суд, – і з голови суду, призначеного обидвома суддями.

Товариський Суд має обов'язок:

1) не керуватись завжди змінливими зглядами організаційної доцільності, тільки все постійними принципами честі, правди і справедливості;

2) приступити до розгляду даної справи не пізніше 24 годин після утворення Суду і провадити цей розгляд день за днем, аж поки справа не буде розсуджена;

3) свій присуд у кожній розсуджуваній оголошувати на Сходинах Товариства.

Товариський Суд може покарати:

1) зарядженням перепрошення покривдженої сторони стороною кривдячою;

2) прилюдним остереженням чиновника перед Сходинами Товариства;

3) прилюдною гострою доганою чиновника перед Сходинами;

4) завішенням на певний термін чиновника в членських правах;

5) виключення чиновника зі складу Товариства.

Присуд Товариського Суду ліквідує дану справу остаточно. Непідчинення присудові Товариського Суду потягає виключення даного чиновника зі складу Товариства. Відмовлення члена Товариства від участі в Товариському Суді потягає виключення цього члена зі складу Товариства.

§ 5. Наукова діяльність

Науковою діяльністю Товариства завідує Управа. Вона впорядковує, рахуючись з інтересами членів, окремі наукові реферати чи цикли рефератів.

На писану заяву не менш трьох членів Товариства, Управа впорядковує наукові вправи. Для осіб, підписаних на заяві, означені наукові вправи являються обов'язковими.

§ 6. Розв'язання Товариства

Товариство розв'язується:

1) по постанові Сходин Товариства, відбутих не швидше одного місяця після постановлення внесення на розв'язання.

2) як що кількість членів Товариства зменшиться до трьох осіб.

На випадок розв'язання цього Товариства його майно і кошти переходять на власність Українського Наукового Інституту в Берліні.

ЦДАВО України, ф. 4158, оп. 4, спр. 1, арк. 1-5. Машинопис. Оригінал.

2.

Журнал реєстрації лекцій з зазначенням теми і автора лекції

***

Печатка: «Академічне товариство при Українському Науковому Інституті в Берліні»

Печатка: «Спілка студентів українців в Німеччині – Verein Ukrainischer Studenten in Deutschland»

***

Викладова чинність Українського Академічного Товариства
при Українському Науковому Інституті в Берліні
Академічний рік 1928*1929. Зимовий семестр

Печатка: «Академічне товариство при Українському Науковому Інституті в Берліні»

***

Др. Д. Оляничин
«Українське повстання 1648 року
епохальна подія в історії Східної Європи»
17. XI. 1928.

В п'ятницю дня 17 листопада о шестій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся виклад д-ра Д. Оляничина на тему: «Українське повстання 1648 року епохальне явище в історії Східної Європи». Присутніх 20 осіб; в дискусії забирало голос двос. Справоздання надруковане в часописі «Діло».

Прелегент з'ясував, яке значення на Сході Європи, зокрема для слов'ян, мало повстання Хмельницького, вказуючи на аналогічні рухи на Білорусі, в Польщі і т. д., де вони одначе вилились в форму простих селянських заворушень.

***

Инж. О. Бать
«Польський травневий переворот
в історичній перспективі»
5. XII. 1928.

В середу дня 5 листопада о пів п'ятої годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат п. інж. Батя на тему: «Польський травневий переворот в історичній перспективі». Присутніх 20 осіб; в дискусії забирало голос 4. Звідомлення про виклад надруковано в часописі «Діло», а сам реферат в журналі «Поступ».

Прелегент звернув увагу на внутрішні причини перевороту, зробленого Пілсудським, і на можливі його наслідки для України, головню для Галичини.

***

Др. Д. Оляничин
«Поняття імперіалізму»
7. II. 1929.

В четвер дня 7 лютого о шестій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся доклад д-ра Д. Оляничина на тему: «Поняття імперіалізму». Присутніх 17 осіб; в дискусії забирало голос 4. Звідомлення про відчит надруковано в часописах «Діло» та «Нова Зоря», а самий реферат у «Поступі».

Прелегент розвинув розуміння слова «імперіалізм» з точки погляду модерних філософів та розгорнув перспективи імперіалістичної політики для України, посилаючись головню на цитати з «Листів до Братів-Хліборобів» В. Липинського.

***

М. Мілько
«Фінансові взаємовідносини
між УСРР та РСФСР»
18. II. 1929.

В понеділок дня 18 лютого в шестій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат п. М. Мілька на тему «Фінансові взаємовідносини між У.С.Р.Р. та

Р.С.Ф.С.Р.». Присутніх 23 особи; в дискусії брало участь троє. Sprawozdannya про відчит надруковано в часописі «Діло».

Прелегент охарактеризував загальний фінансовий стан Української Радянської Республіки і яскравими цифровими даними з радянських газет намалював картину визиску її московською метрополією.

***

Проф. Д. Антонович
«Що таке український стиль»
24. II. 1929.

В неділю дня 24 лютого в п'ятій годині вечора в салі Українського Студентського Дому відбувся реферат гостя проф. Д. Антоновича з Праги на тему «Що таке український стиль». Sprawozdannya про виклад надруковане в часописі «Діло». Присутніх 28 осіб. Присутні були відфотографовані.

Референт пояснив неможливість точної дефініції мистецтва чи й стилю і розвинув свій погляд на ту прірву, яка лежить між мистецтвом України, яке зберігає європейський конструктивний характер, та російським мистецтвом, що має виключно азійські чисто-декоративні риси.

***

Др. М. Гнатишак
«Театр в Берліні»
28. II. 1929.

В четвер дня 28 лютого в семій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся виклад д-ра М. Гнатишака на тему «Театр в Берліні». Присутніх 13 осіб; в дискусії забирало голос 4. Самий реферат надруковано в «Поступі». Sprawozdannya дано і видрукувано в часописі «Діло».

Прелегент в формі літературного есею розкрив картину мистецьких течій по берлінських театрах, особливо спиняючись на визначніших режисерах (Райнгардт, Піскатор, Йеснер, Барановскі і т. д.) та їх особливо цінних постановках.

***

З. Пеленський
«Підстави зовнішньої політики
й Українська державність»
4. III. 1929.

В понеділок дня 4 березня о шестій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат п. З. Пеленського на тему «Підстави зовнішньої політики і Українська державність». Присутніх 25 осіб; в дискусії забирало голос 9. Про реферат поміщено справоздання в часописі «Діло».

Прелегент розвинув свій погляд на світ як на два ворожі комплекси англійський та американський, висловивши думку про те, що в боротьбі цих двох сил Україна мусить стояти по боці Америки, як головний ворог Польщі, члена комплексу англо-французького.

***

Академія з нагоди роковин
Тараса Шевченка
15. III. 1929.

В п'ятницю дня 15 березня о семій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбулась Святочна Академія з нагоди роковин смерті Тараса Шевченка. Присутніх 50 осіб. Sprawozdannya про Академію поміщені в часописі «Діло».

Др. М. Гнатишак прочитав реферат на тему «Ренесанс Шевченкової романтики», де розібрав історичний розвиток поем Шевченка від найраніших до найпізніших.

Др. К. Чехович відчитав реферат на тему «Ритміка Шевченкової поезії», де спираючись головню на дослідях Академіка Д-ра Р. Смаль-Стоцького, обстоює гадку, що Шевченко ніколи і не думав послуговатися європейськими ритмами, під які деякі з його дрібніших

віршів випадково підходять. Натомість, виказує Шевченко величезне багатство в виборі розмірів українських народних (коломийки, козачкові, колядкові).

Оголошена декламація п. Н. Дорошенко з причини хвороби не могла відбутися.

***

Др. З. Кузеля
«Гаївка»
8. IV. 1929.

В понеділок дня 8 квітня о шестій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат д-ра З. Кузеля на тему «Гаївка». По рефераті була переведена анкета в справі ріжних форм гаївок на Україні. Присутніх 19 осіб. Про виклад послано звіт повідомлення до «Діла».

Референт сконстатував, що не на всіх місцевостях України є звичай співати гаївки, а там, де він є, він підлягає значним змінам (прим., співають або дівчата, або хлопці, або разом).

***

Др. К. Чехович
«Католицька філософія»
15. IV. 1929.

В понеділок дня 15 квітня в сімей годині в салі Українського Наукового Інституту в Берліні відбувся відчит д-ра К. Чеховича, на тему: «Католицька філософія». Присутніх 18 осіб; в дискусії брало участь троє. Звіт повідомлення про відчит було поміщено в часописі «Діло».

Прелегент розробив питання впливу віри на філософію одиниці; з цього боку католицька віра найактивніша з усіх християнських вір. Далі прелегент вияснив, в якому саме напрямі змінює католицизм світогляд людини.

***

Проф. В. Щербаківський
«Значення дрібних явищ в житті народу»
19. IV. 1929.

В п'ятницю дня 19 квітня в сімей годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат гостя проф. В. Щербаківського з Праги, на тему: «Значення дрібних явищ в житті народу». Присутніх 25 осіб; в дискусії забиравало голос 5. Про відчит поміщене звіт повідомлення у часописі «Діло».

Прелегент підніс величезну вагу звичайних повсякденних дрібниць в народній культурі (прим., Українці розминаються возами вліво противно як москалі і т. д.). Завдяки цьому, на думку прелегента, вдалося ствердити, що Українці та Росіяне належать до двох цілком інших культурних комплексів: перші – до південного чорноморського, другі – до північно-фінського.

***

Підсумок

Всього за зимовий семестр 1928-1929 Академічного Року Українське Академічне Товариство улаштувало 12 рефератів та одну святочну Академію. Пересічне число присутніх 23, найбільше досягнене число 50. Про всі реферати були подавані справоздання до «Діла», а про деякі і до інших часописів. Деякі із прочитаних рефератів були видрукувані у «Поступі» за 1929 рік. Майже всі реферати відбувались у помешканні Українського Наукового Інституту.

***

Викладова чинність Українського Академічного Товариства
при Українському Науковому Інституті в Берліні
Академічний рік 1928-1929. Літній семестр.

Печатка: «Академічне Товариство при Українському Науковому Інституті в Берліні».

***

П. Ісаїв
«Ідеологія Українського Пласту»
22. IV. 1929.

В понеділок дня 22 квітня о семій годині вечора відбувся в салі Українського Наукового Інституту в Берліні виклад п. інж. Ісаїва на тему: «Ідеологія Українського Пласту». Присутніх 16 осіб; в дискусії забирало голос 3. Про виклад вислано повідомлення до часописів «Діла» й «Часу», де вони були видрукувані.

Прелегент докладно розібрав історію повстання та традиції Українських Пластунів, які через Запоріжців і Чорноморських Козаків сягають у глибоку давнину та особливо докладно спинився на рапіднім зрості Українського Пласту по війні особливо на Західних Землях, зілюструвавши свої дані цифрами.

***

Др. М. Гнатишак
«Війна в літературі»
13. V. 1929.

В понеділок дня 13 травня о пів до восьмої години вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся виклад д-ра М. Гнатишака на тему: «Війна в літературі». Присутніх 14 осіб; в дискусії забирало голос четверо. Повідомлення про виклад вислано і видрукувано в часописах «Діло» та «Час».

Прелегент розібрав важніші прояви відношення до війни у літературах поодиноких народів, виказуючи їх різниці, залежні од характеру націй. Особливо докладно спинився на німецькій літературі та на її найвизначнішому творі «Im Westen nichts Neues» Ремарка. Цей твір, на думку прелегента, є найліпшим з усіх, що мають за сюжет Світову віну. Окрім того, згадав референт і кілька інших визначніших творів, прим. Барбюса «Le Fen», Medeka «Treti Rota» та з українських авторів згадав Турянського, Дудка та Купчинського.

***

Святочна Академія
з нагоди роковин І. Франка
25. V. 1929.

В суботу дня 25 травня о восьмій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбулася Святочна Академія, присвячена пам'яті Івана Франка. Присутніх 50 осіб. Звідомлення про Академію надруковано в часописах «Діло» та «Час». При вступі роздавались літографічні програмки.

Професор Д. Дорошенко у Вступному Слові підкреслив велику роль Івана Франка в історії духового відродження особливо на Західній Україні.

Др. Д. Оляничин у рефераті «Франко як історик» перечислив наукові праці Івана Франка та схарактеризував їхнє велике значення ля української історіографії.

Др. М. Гнатишак у рефераті «Любовна лірика Франка», спиняючись головно на «Зів'ялім листю», схарактеризував поета як людину, у якої поміж життєвими висловами та думками, висказаними у віршах, існує повне роздвоєння, прим., в погляді на жінку.

По перерві виступив яко гість проф. Р. Смаль-Стоцький з Праги, відчитавши реферат «Франко – поет боротьби і фанатик моралі». Спираючись головно на цикль поем: «Панські жарти», «Мойсей», «Похорон» і т. д., прелегент розкрив обличчя Франка як людини, патріота та політичного діяча, підпираючи свої твердження цитатами з творів.

Наприкінці виступила з декламацією прологу з «Мойсея» та «Каменярів» п. Н. Дорошенко.

***

Р. Лісовський
«Життя і творчість
українського графіка Ю. І. Нарбута»
5. VI. 1929.

В середу дня 5 червня о сімій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся відчит п. Р. Лісовського на тему: «Життя і творчість українського графіка Ю. І. Нарбута». Присутніх 21 особа; в дискусії забирало голос двоє. Справоздання про виклад видрукувані в часописах «Діло» та «Час».

Прелегент подав докладну біографію майстра і спинився на його художній діяльності, яку поділив на кілька епох. По думці прелегента, одною з найважливіших рис Нарбута було романтичне захоплення українською старовиною. Виклад був зілюстрований багатьма репродукціями його праць.

***

Др. Н. Ніжанківський
«Як маємо плекати музичну культуру»
20. VI. 1929.

В четвер дня 20 червня о пів до восьмої години вечора в салі Українського Студентського Дому відбувся відчит гостя д-ра Н. Ніжанківського з Праги на тему «Як маємо плекати музичну культуру». Присутніх 18 осіб; в дискусії брало участь двоє. Звідомлення про виклад вислані до «Діла» та «Часу».

Прелегент зазначив високу вагу музичного виховання для цілого життя людини і порівняв стан її в Центральній Європі та на Україні, завзиваючи присутніх до праці на підвищення її рівня.

***

Др. Стасів
«Світло і теорія квантів»
2. VII. 1929.

В вівторок дня 2 липня о сімій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся виклад д-ра Стасіва на тему «Світло і теорія квантів». Присутніх 13 осіб; в дискусії забирало голос 4.

У своєму чисто фаховому рефераті прелегент подав наймодерніші теорії, головню німецьких учених, переводячи ряд математичних вичислень для з'ясування єства докладу.

***

Жалібні сходи з нагоди смерті
Є. Х. Чикаленка
15. VII. 1929.

В понеділок дня 15 липня о сімій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбулися Жалібні сходи з нагоди смерті Євгена Чикаленка. Присутніх 48 осіб. Звіт про сходи видрукуваний у часописах «Діло» та «Час».

Виступив з докладом проф. Д. Дорошенко, подаючи коротку біографію покійного та характеристику його відданої громадської діяльності (субсидювання «Нової Ради» і т. д.). Наприкінці згадав про тверде переконання у краще будуче української справи, яке зберігав покійний серед найневідрадніших емігрантських умов.

Зголошений відчит д-ра З. Кузелі з причин незалежних від Товариства не міг відбутися.

***

Інж. О. Бать
«Завдання української політики
на Південному Сході»
28. VII. 1929.

В п'ятницю дня 28 липня о сімій з половиною годині вечора в салі Українського Наукового Інституту в Берліні відбувся відчит п. інж. Батя на тему «Завдання української політики на Південному Сході». Присутніх 26 осіб; у дискусії забиравало голос 8. Справоздання видрукуване у часописах «Діло» та «Час».

Референт охарактеризував сучасний стан річей на Півночі Кавказу і розвинув свої прогнози, щодо їх будучого устаткування та ролі, яка припадає в будучині Україні в цьому процесі заснування місцевих незалежних держав.

***

Прив. доц. Р. Слюсаренко
«Українська територія за античної доби»
11. VIII. 1929.

В неділю дня 11 серпня о шестій годині вечора в салі Українського Студентського Дому в Адлерсгофі відбувся відчит гостя прив. доц. Р. Слюсаренка з Праги на тему: «Українська територія за античної доби». За вхід платилось по одній марці, студенти – по п'ятдесят феніків. Присутніх 24 особи.

Прелегент подав ілюстрацію життя України в часі розвитку античної колонізації, стараючись скільки мога підтвердити це даними головно з позісталих пам'ятників культури, торгівлі, написів тощо.

***

Проф. В. Щербаківський
«Міжнародний конгрес у Лунді»
17. VIII. 1929.

В середу дня 17 серпня о сімій годині вечора в салі Українського Студентського Дому в Адлерсгофі відбувся відчит гостя проф. В. Щербаківського з Праги, на тему «Міжнародний конгрес в Лунді». Присутніх 14 осіб; в дискусії забиравало голос трое.

Прелегент описав Міжнародний конгрес в справах релігії та народних вірувань, який зібрався цього року в Лунді в Швеції, і якого прелегент був учасником. Особливо докладно спинився докладчик на ролі Українців на Конгресі.

***

Підсумок

Всього за літній семестр 1928-1929 Академічного року Українське Академічне Товариство урядило 9 рефератів та одну Святочну Академію. Пересічне число присутніх було 17 осіб; найбільше досягнене число 49. Про всі реферати було вислано звідомлення до «Діла», а про деякі і до інших часописів. Майже всі виклади відбувались в салі Українського Наукового Інституту в Берліні.

***

Викладова чинність Українського Академічного Товариства
при Українському Науковому Інституті в Берліні
Академічний рік 1929-1930. Зимовий семестр.

Печатка: «Академічне Товариство при Українському Науковому Інституті в Берліні»

***

Др. І. Лоський
«До історії української політичної думки
на Правобережжі»
22. XI. 1929.

В п'ятницю дня 22 листопада о 7 годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат д-ра І. Лоського на тему «До історії української політичної думки на Правобережжі». Присутніх 14 осіб; в дискусії забрало голос 4.

Прелегент змалював побут українських панів на Правобережжі і виказав на великий вплив романтизму на цих останніх та дивні форми, в яких часом виливалось це захоплення.

***

Проф. К. Лоський
«Становище жінки в античному Римі»
30. XI. 1929.

В суботу дня 30 листопада в залі готелю «Francke» на Бельвю відбувся реферат гостя проф. К. Лоського з Праги на тему: «Становище жінки в античному Римі». Присутніх 28 осіб; в дискусії забирає голос один.

Прелегент змалював еволюцію, яку перебула римська жінка від часів республіки до кінця імперії, і зв'язані з цим зміни в її способі думання.

***

Інж. М. Мілько
«Спроба аналізу плану Юнга
з точки погляду вірителів і довжників»
20. XII. 1929.

В п'ятницю дня 20 грудня 1929 в салі Українського Наукового Інституту відбувся виклад інж. М. Мілька на тему: «Спроба аналізу плану Юнга з точки погляду вірителів та довжників». Присутніх 12 осіб; в дискусії забирало голос 2.

Докладчик проаналізував це, в даний момент таке актуальне питання, і виявив перспективи, які дає воно для економічного та фінансового розвитку Європи.

***

Др. З. Кузеля
«Коляди і колядки»
9. I. 1930.

В четвер, дня 9 січня 1930 в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат д-ра З. Кузеля на тему: «Коляди і колядки». Почався реферат о пів до восьмої години вечора. Присутніх 15 осіб; в дискусії забирало голос 4.

Прелегент схарактеризував цей народний звичай і встановив певну диференціацію між родами, на які можна поділити цей вид народної творчості.

***

Др. І. Лоський
«Спомини про битву під Крутами»
22. I. 1930.

В середу, дня 22 січня в 7 годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбулися жалібні сходи, присвячені роковинам бою під Крутами. Референт др. І. Лоський, учасник бою, поділився з присутніми своїми споминами. Присутніх 15 осіб.

Референт схарактеризував настрої, які обіймали тоді більшу частину громадянства і змалював повну безпорадність, незорганізованість і невмілість, яка панувала серед ведучих чинників.

***

Др. К. Чехович
«Ян Бодуен де Куртене»
30. I. 1930.

В четвер, дня 30 січня о 7 годині вечора в салі Українського Наукового Інституту був відчитаний доклад д-ра Чеховича, бувшого члена Товариства, присланий з Праги. Реферат на тему: «Ян Бодуен де Куртене». Присутніх 7 осіб.

Референт подав біографію Бодуена де Куртене, схарактеризував його наукову діяльність, його обличчя як людини і докладніше спинився на його відношенні до Українців.

***

М. Антонович
«Культ Мітри»
6. II. 1930.

В четвер, дня 6 лютого о 7 годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат М. Антоновича на тему: «Культ Мітри». Присутніх 7 осіб; в дискусії забирало голос 5.

Прелегент змалював генезу почитання Мітри у східних народів та долю цього культу по переході і розповсюдженні його по території Римської імперії, аж до його витиснення християнством.

***

Інж. В. Чужак
«Новочасні парово-електричні машини»
13. II. 1930.

В четвер, дня 13 лютого о 7 годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат інж. В. Чужака на тему: «Новочасні парово-електричні машини». Присутніх 9 осіб; в дискусії забирало голос 3.

Референт обговорив всі модерні конструкції парово-електричних машин та їх властивості і недостачі. Згадавши і про різні способи опалу, докладчик закінчив поясненням самої будови електричних централей.

***

Академія з нагоди роковин
Тараса Шевченка
23. III. 1930.

В п'ятницю, дня 28 березня о 7 годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбулась Святочна Академія з нагоди роковин смерті Тараса Шевченка. Присутніх 44 особи. На програмі було три виклади.

Проф. др. І. Мірчук у своєму викладі: «Т. Шевченко і слов'янський месіанізм» виказав, що Шевченко, як і взагалі члени Кирило-Методіївського Братства були месіанізмом зачеплені дуже слабо.

Др. З. Кузеля у своєму викладі: «Освіта Т. Шевченка» торкнувся мало розробленої досі теми про формування Шевченка і довів його велику начитаність в творах західних і далі російських письменників.

Др. М. Гнатишак у своєму рефераті «Т. Шевченко в освітленні типології», ... (не дописано – Д. Б.)

***

Підсумок

Всього за зимовий семестр 1929–1930 Академічного року Українське Академічне Товариство урядило 8 рефератів і одну Святочну Академію. Пересічне число присутніх було 13 осіб; найбільше досягнене число 44. Про всі реферати було вислано звідомлення до «Діла», а про деякі і до інших часописів. Всі, крім одного реферату, відбулись в салі Українського Наукового Інституту.

***

Викладова чинність Українського Академічного Товариства
при Українському Науковому Інституті в Берліні
Академічний рік 1929-1930. Літній семестр

Печатка: «Академічне Товариство при Українському Науковому Інституті в Берліні»

***

Др. Д. Оляничин
«Українство в освітленню ідеології
демократично-соціалістичної та гетьманської»
24. V. 1930.

В суботу, дня 24 травня о 6 ½ годині вечора в салі ресторану «.....» (*назви немає – Д. Б.*) на Шарлоттенштрассе відбувся виклад д-ра Д. Оляничина на тему: «Українство в освітленню ідеології демократично-соціалістичної та гетьманської». Присутніх 10 осіб; в дискусії забирало голос 4.

Прелегент схарактеризував різницю між двома світоглядами і старався підкреслити перевагу гетьманського розуміння українства над демократично-соціалістичним.

***

М. Гоцій
«Довкола гіпотези про арабське (мусульманське)
походження Аскольда і Діра»
3. VI. 1930.

В вівторок в салі Українського Наукового Інституту 3 червня о 7 годині вечора відбувся реферат М. Гоція на тему: «Довкола гіпотези про арабське (мусульманське) походження Аскольда і Діра». Присутніх 11 осіб; в дискусії забирало голос 5.

Прелегент розібрав велику кількість матеріалу, переважно з арабських та інших східних джерел, і на підставі філологічних даних та вказівок по літописам зазначав можливість арабського походження Аскольда і Діра.

***

Інж. П. Галяня
«Землеупорядження
та проблеми його на Україні»
17. VI. 1930.

В вівторок, дня 17 червня о 7 ½ годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат інж. П. Галяня на тему: «Землеупорядження та проблеми його на Україні». Присутніх 12 осіб; в дискусії забирало голос 6.

Схарактеризувавши коротко процес розвитку земельного розпарцелювання в різних країнах, прелегент перейшов до українського сільського господарства і змалював його сучасний стан і майбутні історичні перспективи, доводячи корисність хуторного способу ведення господарських робіт.

***

Сенатор др. А. Марголін
«Державний устрій Сполучених Штатів»
8. VIII. 1930.

В п'ятницю, дня 8 серпня о сьомій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту відбувся реферат Сенатора д-ра А. Марголіна на тему: «Державний устрій Сполучених Штатів». Присутніх 30 осіб; в дискусії забирало голос 3.

Прелегент схарактеризував систему американського управління і подав права центральної влади і поодиноких штатів, порівнюючи це з поодинокими державними організаціями Європи.

***

Підсумок

Всього за літній семестр 1929-1930 Академічного Року Українське Академічне Товариство урядило 4 реферати і взяло участь в Святочній Академії на честь Митрополита Шептицького з нагоди тридцятилітнього ювілею його діяльності. Пересічне число присутніх 20 осіб. Найвище досягнене число 114 (Академія Шептицького). Про три перші реферати було вислано повідомлення до «Діла», «Часу», «Українського Голосу» та «Нової Зорі». Всі реферати відбувались в аудиторії Українського Наукового Інституту.

***

Викладова чинність Українського Академічного Товариства
при Українському Науковому Інституті в Берліні.
Академічний рік 1930-1931. Зимовий семестр.

Печатка: «Академічне Товариство при Українському Науковому Інституті в Берліні».

***

Володимир Стахів
«Розвій Української Національної Думки»
30. XI. 1930.

В неділю, дня 8 падолиста 1930 відбувся реферат п. В. Стахова в помешканні Студентського Дому в Адлерсгофі о годині 8 вечора. Присутніх 14 осіб; забирало голос 10 осіб.

Прелегент схарактеризував Національну Думку та бажання власної держави в трьох періодах, а іменно: в добі Князівській, Козацькій та сучасній. Найширше зупинився на Хмельниччині. В своїм рефераті виказав прелегент, що у Українців від найдавніших часів було стремління до власної держави.

***

М. Демкович-Добрянський
«Поняття нації»
9. XII. 1930.

У вівторок, дня 9 грудня 1930 відбувся о годині 8 вечора в салі Українського Наукового Інституту реферат п. М. Демкович-Добрянського на тему: «Поняття нації». Присутніх 15. В дискусії забирало голос 6 чоловік.

Референт згадав на початку про труднощі в досліджуванні поняття нації, про причини цих труднощостей та їх наслідки. Опісля зреферував два головні напрями в пояснюванні суті нації: 1) молекулярно-атомістичний та 2) органічний. Виказав недоцільність наряду першого. Суттю нації є змагання заволодіти державою, щоб при помочі цього засобу сили осягнути повну самостійність. Дальше розглянув референт українське розуміння нації і народу. Вкінці зупинився над питанням, чи українці є вже модерною нацією, не даючи на це рішачою відповіді.

***

Академія з нагоди 30-літнього ювілею
громадської і наукової діяльності
д-ра З. Кузелі
15. I. 1931.

В четвер, дня 15 січня в помешканні Landwehroffiziercasino о годині 8 вечора відбулася Святочна Академія з нагоди 30 ювілею громадської і наукової діяльності д-ра Зенона Кузелі.

Отець др. Вергун відчитав реферат про особисте життя ювілянта, підкресливши його роллю на національній роботі.

Проф. Д. Дорошенко відчитав реферат про наукову діяльність ювіляту, підкресливши особливо його заслуги на полі української етнографії.

Рітмайстер Р. Ярій зреферував таборову діяльність ювіляту в таборах полонених Зальцведелі та Раштаті.

Проф. др. Роттінгер зреферував особисті спогади зі спільної праці на полі німецько-українського зближення.

Після перерви було висказано усні привітання проф. др. І. Мірчуком від імені Української Громади в Берліні; П. Кожевниковим від імені Спільки студентів-українців в Німеччині; др. Чучманом від імені Союзу Українських Старшин в Німеччині; пані Десгенер від імені Жіночих Союзів Західної Пруссії; др. Ішак-Огли від імені Союзу Туркестанських Студентів; п. .... (пропущено слово – Д. Б.) від імені кроатських емігрантів; др. Дзулукідзе від імені грузинських організацій; др. Гінс (Вінс/Бінс) в імені Німецького Закордонного Союзу і

др. Рукс в імені Остмаркенферайну. Потім були зачитані членом комітету по влаштуванню ювілею сотником Ярим головніші з кількохсот наспівних привітань.

Відкрито Збори було М. Антоновичем. Присутніх коло 160 осіб. По Академії відбулася Товариська Бесіда.

***

М. Антонович
«З нагоди статті д-ра Мирона Кордуби
в ЛНВ 1930 книга 6»
3. II. 1931.

В вівторок, дня 3 лютого 1931 року о шестій годині вечора в салі Українського Наукового Інституту в Берліні відбулося засідання Товариства з нагоди статті, поміщеної д-ром Мироном Кордубою на сторінках Літературно-Наукового Вісника за 1930 рік, книга 6.

Референт М. Антонович зачитав саму статтю д-ра Кордуби і відповідь на неї д-ра К. Чеховича, прислану з Праги, після чого піддав обидві статті під дискусію. Докінчення дискусії переложено на п'ятницю 6 лютого 1931 року.

Всіх присутніх 13 осіб. В дискусії встигло забрати голос 5.

***

Шевченківська Академія
1 травня 1931 р.

В п'ятницю, дня 1. V. 31 р. відбулась о годині 8(20) в салі Українського Наукового Інституту Святочна Традиційна Академія в честь Т. Шевченка. Присутніх 25 (28) чоловік. Реферат читав проф. Д. Дорошенко, як вступне слово, в яким подав розвій Шевченкознавства. Другий виклад мав проф. В. Залозецький, в яким подав порівняння письменника і маляра взагалі, а опісля прирівняв (далі одне слово нерозбірливо – Д. Б.) Т. Шевченка. Третій виклад мав читати др. І. Лоський, але через його відмову прочитав виклад др. Д. Оляничин. Після Академії зібрались деякі в Кафе ..... (далі одне слово – назва кав'ярні – нерозбірливо – Д. Б.) для товариської гутірки.

Провірено: Рев. Ком.
Др. Д. Оляничин (підпис)
Др. І. Лоський (підпис)
Берлін, 7. V. 1931.

***

Підсумок

Всього за Зимовий Семестр 1930–1931 Академічного Року Українське Академічне Товариство урядило 4 реферати, з яких дискусія над одним продовжувалась два дні, і дві Святочні Академії. Пересічне число присутніх 48 осіб. Найвище досягнене число 160 на Академії з нагоди Ювілею д-ра З. Кузелі. З рефератів перший відбувся в Студентському Домі в Адлерсгофі, решта в помешканні Інституту. Академія в честь д-ра Кузелі відбулася в льокалі Ляндвероффіцірказіно. Про всі виклади вислано було справоздання до кураєвої преси.

***

Викладова чинність Українського Академічного Товариства
при Українському Науковому Інституті в Берліні
Академічний рік 1930-1931. Літній семестр
Печатка: «Академічне Товариство при Українському Науковому Інституті в Берліні»

***

А. Машков
«Суть модерного малярства»
21. V. 1931.

Анатоль Машков виголосив 21. V. 1931 р. в помешканні Українського Наукового Інституту реферат на тему: «Суть модерного малярства». На рефераті було присутніх 11 осіб; а в дискусії брало участь п'ять слухачів.

Референт обговорив модерні напрямки малярства, як експресіонізм, футуризм, кубізм, конструктивізм та згадав про дадаїзм. Під впливом Сезанна, Ван Гога та критиків, що йшли за ними, а з другого боку, під впливом суспільно-політичних проблем, філософії й абстрактної форми розвинулися нові напрямки в рр. 1890–1900. А від 1925 року уступили кубізм і футуризм місце загальному експресіонізму. Це є поступ в малярстві останніх десятиліть, бо експериментальна частина уступила місце загальному мистецтву («мистецтво для мистецтва»), а не випадковості й абстрактності.

***

Инж. М. Петрівський
«З побуту в Радянському Союзі»
2. VI. 1931.

Инж. М. Петрівський, задержуючись в переїзді з ССРСР до Америки в Берліні, виголосив 2. VI. 1931 р. в помешканні Українського Наукового Інституту реферат п. н. «Враження з побуту в Радянському Союзі». Присутніх було 32, з того 7 брало участь в дискусії.

Референт описав коротко свій кількомісячний побут в Радянському Союзі, а саме в Магнітострою. Згадав при тім про подорож, про враження, яке зробили на американських інженерів большевицькі відносини. Далше говорив про Магнітострой та тамошню індустрію, про життєві відносини тамже, про настрої між робітництвом. Закінчив референт описом характеристичних картин дезорганізації в індустрії Магнітострою.

***

Др. Б. Крупницький

Др. Борис Крупницький дав дня 9. VI. 1931 р. в помешканні Українського Наукового Інституту о годині 19 реферат на тему «Нова теорія феодалізму». Присутніх на викладі було 10 осіб; з них 5 взяло участь у дискусії.

Референт говорив про нову теорію феодалізму відомого німецького історика Otto Hintze. Hintze дивиться на феодалізм, як явище європейської історії, і то тільки в деяких державах, що повстали внаслідок завоювання, експансії. Через те на Сході знаходить він феодалізм тільки в Росії, поминаючи Польщу, Литву й Україну. Референт є тої думки, що така теза помилкова, бо коли був дійсний феодалізм на Сході, то його треба шукати в Литовсько-руській державі, а не в Московщині.

***

15. VI. 1931 р. відбувся виклад д-ра Олега Кандиби про українську мальовану кераміку неолітичної доби; присутніх було 15, а в дискусії брало участь п'ять осіб; відчит відбувся в помешканні Українського Наукового Інституту.

Референт подав загальну характеристику культури мальованої кераміки, що панувала на Україні на межі третього і другого тисячоліття перед Христом, і поділився вислідами власних студій над розвитком мальованого орнаменту цієї кераміки.

***

20. VII. 1931 р. в помешканні Українського Наукового Інституту о годині 20 дав М. Гоцій виклад на тему «Українські невільники в Полудневій Європі». Присутніх було 9 осіб, з чого 4 брали участь у дискусії.

Референт говорив про поширення в Європі, головно в Полудневій Італії, бранців з українських земель, про торгівлю ними в XIII – XV століттях та про національний склад тих бранців. Референт був опертий на тих згадках ріжних авторів, які докладчик знайшов у відповідній літературі західноєвропейській, що тим питанням займалася. Далше перевів докладчик паралель між інтенсивністю торгівлі бранцями й історичними подіями на українських землях.

***

Підсумок

В літнім семестрі 1931 року відбулося в Академічному Товаристві п'ять рефератів:

1. Анатоль Машков – Суть модерного малярства;
2. Инж. М. Петровський – З побуту в Радянськiм Союзi;
3. Др. Б. Крупницький – Нова теорія феодалізму;
4. Др. Олег Кандиба – Українська мальована кераміка неолітичної доби;
5. М. Гоцій – Українські невідомі в Європі в XIII – XV ст.

Треба замітити, що всі реферати находились на відповідній науковій висоті, дискусії, які відбувалися після кожного реферату, були серйозні і приурочені до наукового рівня рефератів. Присутніх осіб пересічно небагато, головно студенти відвідують слабо виклади Товариства, що свідчить про мале заінтересування науковими питаннями.

Берлін, 24. XI. 1931 р.

М. Демкович-Добрянський (підпис)

Провірено 25. XI. 1931 р.

В. Кучабський (підпис)

ЦДАВО України, ф. 4158, оп. 4, спр. 8, арк. 1-58. Рукопис. Оригінал.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Марко Нарис історії Центрального Союзу Українського Студентства (1922-1945) // Український історик. – 1974. – 1-3 (41-43). – С. 136-154; 4 (44). – С. 18-46.
2. Боряк Т. Г. Документальна спадщина української еміграції в Європі: Празький архів (1945-2010): [монографія]. – Ніжин : Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2011. – 544 с. – (М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв).
3. Бурім Д. В., Кураєв О. О., Мицик Ю. А., Себта Т. М. Архівна і бібліотечна україніка в Німеччині // Українська архівна енциклопедія. – К., 2008. – С. 109-114.
4. Бурім Д. В. Два погляди на історію конфлікту 1930-1931 років в Українському науковому інституті в Берліні (листи Д. Дорошенка та О. Скорописа-Йолтуховського до Голови НТШ у Львові І. Раковського в справі конфлікту в УНІ-Б) // Наукові записки. Збірник праць молодих учених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 474-490.
5. Бурім Д. В. Джерела з історії діяльності Союзу українських студентських організацій в Німеччині та Вільному місті Данцигу в фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України в місті Києві // Чорноморський літопис : Науковий журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2013. – Вип. 8. – С. 125-136.
6. Бурім Д. В. Діяльність Товариства підтримки української науки та культури в Німеччині (за матеріалами Архіву Федеральної Землі Берлін) // Чорноморський літопис : Науковий журнал. – Миколаїв : Видавництво Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 5. – С. 142-164.
7. Бурім Д. В. До історії конфлікту 1930-1931 років в Українському науковому інституті в Берліні: листи Дмитра Дорошенка і Олександра Скорописа-Йолтуховського до голови Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові професора Івана Раковського // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи. Наукові доповіді Всеукраїнської конференції (Київ, 19–20 листопада 1996 року). – К., 1997. – Частина перша. – С. 268-279.
8. Бурім Д. В. До історії українського студентського руху в міжвоєнній Німеччині: Гурток Студентів-Українців при Високій Технічній Школі в Шарлоттенбурзі «Основа» // Університет. – 2013. – № 1. Січень – березень. – С. 50-73.
9. Бурім Д. В. Документи з історії діяльності Українського наукового інституту в Берліні в Архіві Університету Гумбольдта (Берлін, Німеччина) // Історичний архів. Наукові студії : Збірник наукових праць. – Миколаїв : Видавництво Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 8. – С. 170-185.
10. Бурім Д. В. З історії діяльності Союзу українських студентів «Основа» при Високій Технічній Школі в Данцигу у 20-х роках ХХ ст. // Сумський історико-архівний журнал. – 2012. – № XVIII–XIX. – С. 25-43.

11. Бурім Д. В. З історії українських студентських організацій в міжвоєнній Німеччині: «Гурток студентів українців при Університеті в Берліні» // Наукові записки. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К., 2012. – Том 25. – С. 474-506.
12. Бурім Д. В. Інтеграційні процеси в українському студентському русі на теренах міжвоєнної Німеччини: до історії створення та діяльності Союзу українських студентських організацій в Німеччині та Вільному місті Данцигу у 20-х роках ХХ століття // Український археографічний щорічник. Нова серія. – К., 2013. – Вип. 18. – С. 547-575.
13. Бурім Д. В. Науково-організаційна, викладацька та дослідницька діяльність Д. І. Дорошенка в першій період існування Українського наукового інституту в Берліні (1926-1931 рр.) // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. – К., 1997. – Т. 2. – С. 491-511.
14. Бурім Д. В. Перший період діяльності Українського наукового інституту в Берліні (1926-1931) За матеріалами Берлінської державної бібліотеки Пруської культурної спадщини // Пам'ятки: археографічний щорічник / Державна архівна служба України, Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства: редкол.: С. Г. Кулешов (гол. ред.) та ін. – К., 2011. – Том 12. – С. 158-172.
15. Бурім Д. В. Союз українських студентських організацій в Німеччині та Вільному місті Данцигу у середині 1920-х років: історія створення й діяльності та джерела // Союз українських студентських організацій в Німеччині та Вільному місті Данцигу у середині 1920-х років: Зб. док. / Упоряд. Д. В. Бурім. Редколегія: І. Б. Гирич та ін. – К. : Український письменник, 2014. – С. 23-30.
16. Д. В. Бурім, О. О. Кураєв, Ю. А. Мицик, Т. М. Себта Україніка в архівах і бібліотеках Німеччини // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 2007. – Том 15. – С. 141-147.
17. Бурім Д. В. Україніка в Архіві Університету Гумбольдта (Берлін, Німеччина). Матеріали до біографії професора доктора Івана Мірчука // Наукові записки. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – К., 2011. – Том. 22. – С. 312-327.
18. Бурім Д. В. Українські студентські об'єднання в міжвоєнній Німеччині: Товариство студентів українців при Університеті Альберта в Кенігсбергу у 20-х роках ХХ ст. // Чорноморський літопис: Науковий журнал. – Миколаїв : Видавництво Чорноморського державного університету ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 6. – С. 104-123.
19. Збірник на пошану Івана Мірчука (1891-1961) / За редакцією О. Кульчицького. – Мюнхен; Нью-Йорк; Париж; Вінніпег, 1974. – 312 с.
20. Лисяк-Рудницький І. Берлін як студійний осередок // Українці в Берліні 1918-1945. Пропам'ятний збірник доповідей і спогадів з життя і діяльності українців у Берліні з нагоди З'їзду 5 вересня 1981 р. в Шератон готелі в Торонто, Канада / І. Лисяк-Рудницький, В. Яріш, М. Сулима та ін.; [ред. В. Верига]. – Торонто : Наукове Товариство ім. Шевченка в Канаді, 1996. – С. 45-51.
21. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. – Прага, 1942. – Ч. 1. – 370 с.
22. Наріжний С. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919-1939 (матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої) / Редкол.: О. Федорук (голова) та ін.; упоряд.: Л. Яковлева (керівник) та ін. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 1999. – 272 с. (Нац. коміс. з питань повернення в Україну культур. цінностей при Кабінеті Міністрів України та ін.)
23. Палієнко М. Г. Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). – К. : Темпора, 2008. – 688 с.
24. Отт-Скоропадська О. Остання з роду Скоропадських. 2-е вид., доповнене / Пер. з нім. Галини Сварник. – Львів : Літопис, 2013. – 556 + ХХ с.
25. Передерій І. Г. Український науковий інститут у Берліні та В'ячеслав Липинський (до 130-річчя від дня народження) // Український історичний журнал. – 2012. – № 2. – С. 98-113
26. Пропам'ятна книга Данцігерів. Історичні нариси та спомини колишніх студентів Політехніки Вільного Міста Данцигу 1921-1945 / Матеріали вибрав і приготував до друку Володимир Шиприкевич. – Філадельфія; Торонто; Нью-Йорк, 1979. – 218 с.
27. Союз українських студентських організацій в Німеччині та Вільному місті Данцигу у середині 1920-х років: Зб. док. / Упоряд. Д. В. Бурім. Редколегія: І. Б. Гирич, О. О. Маврін, Я. О. Федорук та ін. – К. : Український письменник, 2014. – 328 с.
28. Стахів Р. 20 літ Союзу Українських Студентів «Основа» в Данцигу // Краківські Вісті. – Краків. – 1943. – 24 серпня. – Ч. 185; 25 серпня. – Ч. 186; 26 серпня. – Ч. 187.
29. Сулима М. Український науковий інститут // Українці в Берліні 1918-1945. Пропам'ятний збірник доповідей і спогадів з життя і діяльності українців у Берліні з нагоди З'їзду 5 вересня 1981 р. в Шератон готелі в Торонто, Канада / Ред. Василь Верига. – Торонто : Наукове Товариство ім. Шевченка в Канаді, 1996. – С. 81-86.

30. Сулима М., Яріш В. Українські студенти в Берліні поміж двома світовими війнами // Українці в Берліні 1918-1945. Пропам'ятний збірник доповідей і спогадів з життя і діяльності українців у Берліні з нагоди З'їзду 5 вересня 1981 р. в Шератон готелі в Торонто, Канада / Редактор: Верига В. – Торонто : Наукове Товариство ім. Шевченка в Канаді, 1996. – С. 136-143.
31. Трощинський В. П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище / [відп. ред. В. Б. Євтух]; НАН України. І-т соціології. – К. : Інтел, 1994. – 260 с.
32. Трощинський В. П., Шевченко А. А. Українці в світі. – К. : Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 352 с.; Українські дипломатичні представництва в Німеччині (1918-1922): документи і матеріали / Упоряд.: В. М. Даниленко, Н. В. Кривець. – К. : Смолоскип, 2012. – 592 с.
33. Українці в Берліні 1918-1945. Пропам'ятний збірник доповідей і спогадів з життя і діяльності українців у Берліні з нагоди З'їзду 5 вересня 1981 р. в Шератон готелі в Торонто, Канада / В. Яріш, М. Сулима та ін.; [ред. В. Верига]. – Торонто : Наукове Товариство ім. Шевченка в Канаді, 1996. – 256 с.
34. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України в місті Києві: Фонд 4158 Український науковий інститут в Берліні, опис 4 Українське академічне товариство при Українському науковому інституті в Берліні. 1928-1932 рр., справи 1-9.
35. Цимбалістий Б. Національна організація українських студентів (НОУС) в Німеччині // Українці в Берліні 1918-1945. Пропам'ятний збірник доповідей і спогадів з життя і діяльності українців у Берліні з нагоди З'їзду 5 вересня 1981 р. в Шератон готелі в Торонто, Канада / Редактор Василь Верига. – Торонто : Наукове Товариство ім. Шевченка в Канаді, 1996. – С. 150-167.
36. Шиприкевич В. Український студентський осередок в Данцигу в роках 1921-1945. Спроба історичного огляду // Пропам'ятна книга Данцігерів. Історичні нариси та спомини колишніх студентів Політехніки Вільного Міста Данцігу 1921-1945. – Філадельфія; Торонто; Нью-Йорк, 1979. – С. 21-114.
37. Шумелда Я. Нарис життя українського студентства в середній Європі за останніх 20 літ // Двадцять літ Української Академічної Громади. – Прага : Видання Української Академічної Громади, 1941. – С. 36-46.
38. Doroschenko, Dmytro Das Ukrainische Wissenschaftliche Institut in Berlin // Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin. – 1927. – Heft 1. – S. 37-48.
39. Doroschenko, Dmytro Das Ukrainische Wissenschaftliche Institut in Berlin (Die wissenschaftliche Tätigkeit des Institutes in den akademischen Jahren 1926/27 – 1927/28 // Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin. – 1928. – Heft 2. – S. 63-68.
40. Golczewski, Frank Deutsche und Ukrainer. 1914-1939. – Paderborn; München; Wien; Zürich, 2010. – 1085 S.
41. Kulinitsh, Ivan Ukrainisch-deutsche Wissenschaftsbeziehungen in den Jahren 1922 bis 1932 // Deutschland – Sowjetunion. – Berlin, 1966. – S. 64-72.
42. Kumke, Carsten Das Ukrainische Wissenschaftliche Institut in Berlin: Zwischen Politik und Wissenschaft // Jahrbücher für Geschichte Osteuropas. – 1995. – Nr. 43. – S. 218-253.
43. Voigt, Gerd Das ukrainische wissenschaftliche Institut in Berlin 1926-1945 // Zur Ukrainepolitik des deutschen Imperialismus. – Jena, 1969. – S. 118-156.

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Stepień Stanisław*, dr; *Тригуб П. М.*, д.і.н., проф.

© Бурім Д. В., 2014

Дата надходження статті до редколегії 04.10.2014